

סדר זרעים

מִסְכַּת בְּרָכוֹת פֶּרֶק ב [12]

[בְּרָכוֹת ב, א משנה]

הָיָה קוֹרֵא בְּתוֹרָה, וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא ;
אִם כִּנֵּן אֶת לְבוֹ, יֵצֵא,
וְאִם לֹא, לֹא יֵצֵא.
וּבְפָרְקִים,
שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד וּמִשִּׁיב,
וּבְאֲמָצַע,
שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירְאָה וּמִשִּׁיב,
דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר :
בְּאֲמָצַע,
שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירְאָה, וּמִשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד,
וּבְפָרְקִים,
שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד, וּמִשִּׁיב שְׁלוֹם לְכָל הָאָדָם.

[תלמוד]

אָמַר רַבִּי כָּא :
זֹאת אוֹמְרֵת שְׂאִין הַבְּרָכוֹת מְעַכְבוֹת.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה :
אִם אוֹמֵר אֶת שְׁהוּא צְרִיף לְבָרֶךְ,
בָּרֶךְ, צְרִיף שְׂיִכְנוֹן אֶת לְבוֹ בְּכֻלָּן.
הַתִּיבוֹן :
וְאֵינוֹ מִפְּסִיק ?
וְלֹא תִּנְיָנְתָּה ? <שנינו אותה>
וְהֵכָא, אֵף עַל גַּב דְּלֹא תִּנְיָנְתָּה, צְרִיף לְבָרֶךְ.
זֹאת אוֹמְרֵת, צְרִיף לְכֻוֹן אֶת לְבוֹ בְּכֻלָּן ? [13]
נִשְׁמְעָנָה מִן הָדָא :
רַבִּי אַחֵי אָמַר מִשׁוּם רַבִּי יְהוּדָה :
אִם כִּנֵּן לְבוֹ בְּפָרֶק רֵאשׁוֹן, <שמע>
אֵף עַל פִּי שְׁלֹא כִּנֵּן לְבוֹ בְּפָרֶק שְׁנִי, יֵצֵא. <והיה אם שמוע>
מָה בֵּין פָּרֶק רֵאשׁוֹן וּמָה בֵּין פָּרֶק שְׁנִי ?
אָמַר רַבִּי חֲנִינָא :
כָּל מָה שְׁכָתוּב בְּזָה כְּתוּב בְּזָה.
מֵעַתָּה, לֹא יִקְרָא אֶלָּא אַחַד !
אָמַר רַבִּי עִילָא :
הִרְאֵשׁוֹן לְיַחֲדִי, וְהִשְׁנִי לְצַבּוּר.

וְהָרֵאשׁוֹן לְתַלְמוּד, וְהַשְּׂנִי לְמַעֲשֵׂה.
בַּר קַפְרָא אָמַר:
אֵין לֶךְ צְרִיף כְּנֻנָה,
אֶלָּא שְׁלוּשָׁה פְּסוּקִים הָרֵאשׁוֹנִים בַּלְבָּד.
וּתְנִי כֵן:
"וְשִׁנְנַתֶּם", עַד כָּאן לְכְּנֻנָה, מִכֵּן וְאֵילָף לְשִׁנּוֹן.

רַבִּי חוּנְנָה, רַבִּי אֵהִי, רַב יוֹסֵף,
רַב יְהוּדָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל:
צְרִיף לְקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם מְעוּמָד.
מָה, אִם הִיא יוֹשֵׁב, עוֹמֵד?
לֹא, אִם הִיא מְהַלֵּךְ, עוֹמֵד.

תְּנִי:
צְרִיף לְהֶאֱרִיף בְּ"אֶחָד".
רַב נַחֲמָן בְּרַבִּי יַעֲקֹב אָמַר:
וּבַלְבָּד בִּדְלָ"ת.
סוּמְכוּס בַּר יוֹסֵף אוֹמֵר:
כָּל הַמְּאָרִיף בְּאֶחָד,
מְאָרִיכִין לוֹ זְמִיו וְשִׁנּוֹתָיו בְּטוֹבָה.
רַבִּי יְרֻמְיָה הֵנָּה מְאָרִיף סַגִּין.
אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְעִירָא:
לִית אַתְּ צְרִיף כָּל הַכִּין,
אֶלָּא כְּדֵי שְׁתַּמְלִיכְהוּ
בְּשָׁמַיִם וּבְאָרְץ וּבְאֶרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם.
רַב שְׂאֵל לְרַבִּי חִזְיָא רַבָּא:
וְלִינָא חֲמִי לְרַבִּי מְקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם. <וְאֵינִי רוֹאֵה אֶת>
אָמַר לֵיהּ:
כִּד תְּחַמְיָנִיָּה זְהִיב יְדִיָּה עַל אַפּוֹי,
הוּא מְקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם.
וְאָמַר לֵיהּ:
וְאֵינּוּ צְרִיף לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם?
אָמַר לֵיהּ:
לִית אֶפְשָׁר הֲלָא יָטִי מְלָה. <שְׁלֵא יִגִיעַ לְדַבֵּר>
רַבִּי טַבְיֹמִי שְׂאֵל לְרַבִּי חִזְקִיָּה:
לִית הָדָא אֶמְרָה,
שְׂאִין לֶךְ צְרִיף כְּנֻנָה,
אֶלָּא פְּסוּק תְּרֵאשׁוֹן בַּלְבָּד?
אָמַר לֵיהּ:
אֲדָהִיתְנָה, עַד "וְשִׁנְנַתֶּם". <הַחֲוֹרְתָה אוֹתָה>
רַבִּי מְנַי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹדָה,
שְׂאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי:
אִם הַפְּסִיק בְּהַ כְּדֵי לְקַרוֹת אֶת כְּלָה,
לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ.
רַבִּי כָּא, רַבִּי יְרֻמְיָה בְּשֵׁם רַב:

הִלְכָה כְּרַבֵּי מִינָא, שְׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה,
שְׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵה הַגְּלִילִי.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוֹצְדָק:
אִף בַּחֲלָל וּבִקְרִית תִּמְגְּלָה כֵּן.

אָבָא בַר רַב חוּנָא וְרַב חֲסִידָא הָווּ יְתִבִין, אָמְרִין:
אִף בְּתַקִּיעוֹת כֵּן.

סִלְקוּן לְבֵית רַב וְשְׁמַעוֹן רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב:
אִפְלוּ שְׁמַעֲוֹן עַד תְּשַׁע שָׁעוֹת, יֵצֵא.

אָמַר רַבִּי זְעִירָא:

עַד דְּאָנָא תִּמְן, אֶצְטְרַכְתָּ לִּי, <כַּשֶּׁהֵייתִי בַבַּבְלָא, הֵייתִי מְסוּפָק>
וְכַד סִלְקִית לְהַכָּא,

שְׁמַעִית רַבִּי יִסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
אִפְלוּ שְׁמַעֲוֹן כָּל הַיּוֹם, יֵצֵא,

וְהוּא שְׁשֻׁמְעֵן עַל הַסְדֵּר.

רַבִּי יוֹסֵה בְּעֵי:

הָיָה זֶה צְרִיף פְּשׁוּטָה הֶרְאִישׁוּנָה,

וְזֶה צְרִיף פְּשׁוּטָה הֶאֱתְרוּנָה,

תַּקִּיעָה אַחַת מוֹצִיאָה יְדֵי שְׁנֵיהֶן.

רַבִּי אֲבוּן בַר חֵיָא בְּעֵי:

קְרִית שְׁמַע וּבְרַכּוּתֵיהָ,

הִיא וְלֹא בְּרַכּוּתֵיהָ, בְּרַכּוּתֵיהָ וְלֹא הִיא,

הַפְּסִיק שְׁלִישָׁה וְחִזּוֹר וְהַפְּסִיק שְׁלִישָׁה,

בְּקוּרָא מְשַׁעְרִין, אוֹ בְּכָל אָדָם מְשַׁעְרִין?

אָמַר רַבִּי מִתְנָה:

לֹא מִסְתַּבְּרָה בְּקוּרָא?

רַבִּי אֲבָהוּ שְׁאֵל לְרַבִּי יוֹחָנָן:

בְּגִין דְּאָנָא קְרִי שְׁמַע,

וְעַבְרָ בְּמִבּוֹאוֹת הַמְּטַנְפוֹת וּמִפְּסָק,

נְפִיק אָנָה יְדֵי חוֹבְתֵי?

אָמַר לִיה:

אֲבָהוּ בְּנִי,

אִם מִפְּסִיק אֶת כַּדֵי לְקִרוֹת אֶת כְּלָה,

לֹא יֵצֵאתָ יְדֵי חוֹבְתָךְ.

רַבִּי אֶלְעָזָר סָלִיק מִבְּקָרָא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר אָבָא,

אָמַר לִיה:

בְּגִין דְּאָנָא תְּשִׁישׁ וְאָנָה קְרִי "שְׁמַע" וּמִתְנַמְנֵם,

נְפִיק אָנָה יְדֵי חוֹבְתֵי?

אָמַר לִיה:

אֵין.

רַבִּי יְרֻמָּה בַּעָא קַמּוּי רַבִּי זְעִירָא:

בְּגִין דְּרַבִּי אֶלְעָזָר יָדַע

דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר אָבָא מְדַקְדָּק בְּמִצְוֹתָא סְגִין,

הוֹרִי לִיה,

או בגין דהוא תשיש הורי ליה?

אמר ליה:

בפרוש פליגין:

רבי אלעזר אמר: זצא.

רבי יוחנן אמר: לא זצא.

מה פליגין?

בקרית שמע,

מפני שהיא עשויה פרקים פרקים,

אבל בהלל ובקרית המגלה,

אוף רבי אלעזר מודי.

תני:

השואל בשלום רבו,

או במי שהוא גדול ממנו בתורה,

הרשות בידו.

הדא אמרה,

שאדם צריך לשאל במי שהוא גדול ממנו בתורה.

ועוד מן הדא דתני:

קרע, וחררה בו נשמה,

אם על אתר, אינו צריך לקרע,

אם לאתר זמן, צריך לקרע.

וכמה הוא על אתר?

כדי דבור.

וכמה הוא כדי דבור?

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי:

כדי שאילת שלום בין אדם לתברו.

אבא בר בר חנה בשם רבי יוחנן:

כדי שאילת שלום בין הרב לתלמיד,

ויאמר לו "שלום עליך רבי!" [14]

רבי יוחנן הוה מסתמך על רבי יעקב בר אחי,

והוה רבי אלעזר חמי ליה ומטמר מן קמוי. <מתחבא>

אמר:

הא תרתיין מלין תדן בבליא עביד בי:

תדא, דלא שאל בשלומי,

ותדא, דלא אמר שמועתה משמי.

אמר ליה:

כף אנון נהיגין גבון.

זעירא לא שאל בשלמיה דרבה,

דאנון מקימין:

(איב כט, ח) "ר'אונ' נערים ונחבאו".

מי מהלכין, חמי ליה חד בית מדרש. <בהליכתם>

אמר ליה:

הכא הוה רבי מאיר יתיב דרש,

ואמר שמועתה מן שמיה דרבי ישמעאל,

וְלֹא אָמַר שְׂמוּעָתָה מִן שָׁמַיָּה דְרַבֵּי עֲקִיבָה.

אָמַר לִיָּהּ:

כָּל עֲמָא יְדַעִין דְרַבֵּי מֵאִיר תַּלְמִידֵיהּ דְרַבֵּי עֲקִיבָה.

אָמַר לִיָּהּ:

כָּל עֲמָא יְדַעִין דְרַבֵּי אֶלְעָזָר תַּלְמִידֵיהּ דְרַבֵּי יוֹחָנָן.

מָהוּ מַעְבוּר קָמִי אַדוּרֵי צְלָמִיָּהּ? <פסל אליל>

אָמַר לִיָּהּ:

מָה, אֵת פִּלְג לִיָּהּ אֵיקָר? <חולק לו כבוד>

אֶלָּא עָבוּר קָמוֹי וְסָמִי עֵינֵיהּ.

אָמַר לִיָּהּ:

יָאוּת רַבֵּי אֶלְעָזָר עָבַד, דְּלֹא עָבַר קָמִיָּךְ.

אָמַר לִיָּהּ:

יַעֲקֹב בַּר אַדְוֵי, יוֹדַע אֵת לְפָיִס.

וְרַבֵּי יוֹחָנָן בְּעֵי דִימְרוּן שְׂמוּעָתָה מִן שָׁמַיָּה?

אֵף דְּוָד בִּקֵּשׁ עָלֶיהָ רַחֲמִים:

(תהלים סא,ה) "אֲגוּרָה בְּאֶהְלֶךְ עוֹלָמִים".

רַבֵּי פִּינְחָס, רַבֵּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבֵּי יוֹחָנָן:

וְכִי עָלְתָּ עַל לֵב דְּוָד שֶׁהוּא חָתָה לְעוֹלָם?

אֶלָּא אָמַר דְּוָד:

אֲזָכָה שְׁיָהוּ דְרַבֵּי נְאֻמְרִין עַל שָׁמַיָּה

בְּבִתֵּי כְּנַסְיֹת וּבְבִתֵּי מְדַרְשׁוֹת.

מָה הִנֵּיהּ לִיָּהּ?

לֹוִי בַר גְּזִירָא אָמַר:

כָּל הָאוּמָר שְׂמוּעָה מִשֵּׁם אוּמְרָה,

שִׁפְתוֹתָיו רוֹחֲשׁוֹת עִמּוֹ בְּקָבֵר.

מָה טַעַם?

(שיר השירים ז,ז) "דוֹכַב שִׁפְתָי יְשָׁנִים",

כְּכֹמֵר הִזָּה שֶׁל עֲנָבִים שֶׁהוּא זָב מְאֵלִיו. <פרי שהובשל באדמה>

רַבֵּי חֲנִינְיָא בַר פִּפְא וְרַבֵּי סִימוֹן;

תַּד אָמַר:

כְּהָדֵן דְּשִׁתִּי קוֹנְדִיטוֹן. <יין מחובל>

וְחֲרַנָּה אָמַר:

כְּהָדֵן דְּשִׁתִּי חֲמַר עֲתִיק,

אֵף עַל גַּב דְּהוּא שְׁתִּי לִיָּהּ, טַעַמִּיהּ בְּפוּמִיָּהּ.

אֵין דוֹר שְׁאֵין בּוֹ לִיצְנִים.

מָה הָיוּ פְרִיְצֵי הַדוֹר עוֹשִׂין?

הָיוּ הוֹלְכִין אֶצְלַת חֲלוּנוֹתָיו שֶׁלְדוֹד וְאוּמְרִים לוֹ:

דוֹד, אֵימַת יְבָנָה בֵּית הַמְקַדָּשׁ?

אֵימַתִּי "בֵּית יִי גִלְדָּךְ"?

וְהוּא אוּמַר:

אֵף עַל פִּי שְׂמִתְפוֹנִין לְהַכְעִיסָנִי,

יָבֵא עָלַי שְׂאֵנִי שְׂמִתְ בְּלָבִי:

(תהלים קכב,א) "שְׂמַחְתִּי בְּאוּמְרִים לִי בֵּית יִי גִלְדָּךְ".

(שמואל ב ז, יב) "כי ימלאו ימיה",
אמר רבי שמואל בר נחמני:
אמר הקדש ברוך הוא לדוד:
דוד, ימים מלאים אני מונה לך,
איני מונה לך ימים חסרים.
כלום שלמה בנה בית המקדש,
לא להקריב בו קרבנות?
חביב עלי משפט וצדקה שאתה עושה,
יותר מן הקרבנות.
ומה טעם?
(משלי כא, ג) "עשה צדקה ומשפט נבחר ליי מזבח."

פסקא.

"ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב."
מפני מה הוא משיב?
מפני היראה, או מפני הכבוד?
נשמענה מן הדא:
"ובאמצע,
שואל מפני היראה, ומשיב.
הברי רבי מאיר."
הא קדמיתה: <אבל הראשונה>
"שואל מפני הכבוד ומשיב מפני הכבוד."
"ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב.
הברי רבי מאיר."
מפני מה הוא משיב?
מפני היראה, או מפני הכבוד?
נשמענה מן הדא:
"רבי יהודה אומר:
באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד.
הא קדמיתה:
"שואל מפני היראה ומשיב מפני היראה."
עד כדון באמצע הפרשה.
ואפלו באמצע הפסוק?
רבי ירמיה מרמז, <אומר שלום ברמיזה>
רבי יונה משתעי. <מדבר>
רבי חונה בשם רב יוסף:
(הקריס וז) "דברת בם",
מפן שיש לך רשות לדבר בם.

[ברכות ב, ב משנה]

מתניתה.

ואלו הן בין הפרקים:

בין ברכה ראשונה לשנייה,
בין שניה ל"שמע",
בין "שמע" ל"והיה אם שמע",
בין "והיה אם שמע" ל"ויאמר",
בין "ויאמר" ל"אמת ויציב".
רבי יהודה אומר:
בין "ויאמר" ל"אמת ויציב",
לא יפסיק.

[תלמוד]

אמר רבי לוי:
טעמיה דרבי יודה, "אני יי אלהים",
וכתיב:
(ירמיה יג) "ניי אלהים אמת".

מתניתה.

"אמר רבי יהושע בן קרחה:
למה קדמה "שמע" ל"והיה אם שמע"?
כדי שיקבל עליו מלכות שמים תחלה,
ואחר כך על מצות.
"והיה אם שמע" ל"ויאמר"?
ש"והיה אם שמע" נוהג ביום ובלילה,
"ויאמר" אינו נוהג אלא ביום."

רבי חיה בשם רבי יוחנן: [15]
מה טעם אמרו:
אדם לובש תפלין וקורא את שמע ומתפלל?
כדי שיקבל עליו מלכות שמים משלם. <בשלמות>
רב אמר:
קורא את שמע ולובש את תפלין ומתפלל.
מתניתא דרב פליגא עלוי. <הברייתא של רב חלוקה עליו>
"הרי שהיה עסוק עם המט בכפר,
והגיעה עונת קרית שמע,
הרי זה פורש למקום טהרה,
ולובש תפלין וקורא את שמע ומתפלל."
מתניתא מסייעא לרב. <המשנה>
"אלא שאדם יקבל עליו מלכות שמים תחלה,
ואחר כך יקבל עליו עול מצוות."

אמר רבי יני:
תפלין צריכין גוף נקי.
מפני מה לא החזיקו בהן? <לא נוהרו במצוות תפלין>

מפני הרמאין.

עובדא הנה בתר בר נש,
דאפקד גבי חבריה, וכפר ביה.
אמר ליה:

לא לך הימנית,

אלא לאלין דברישיף הימנית.

רבי יני הנה לובשן אחר תליו שלושא ימים,
לומר שהחלי מקרק. <מטהר>
מה טעם?

(תהלים קג.) 'הסלת לכל עוונתי,

הרפא לכל תחלוואיכי."

בין יחנן בן זכאי,

לא הוון תפלוי זעין מניה,

לא בקיטא ולא בסתוא.

וכך נהג רבי אליעזר תלמידו אחריו.

רבי יחנן, בסתוא, דלא הנה חזיק רישיה, <עוטף>
הוה לביש תריהון.

ברם בקיטא, דהנה חזיק רישיה,

לא הוה לביש אלא דאדרעיה.

כד הנה אזיל מסחי, <לרחוק>

כיון שהיה מגיע אצל האולרין, <אנשי המלתחה>
היה חולצן.

ואינו אסור משום ערנה?

אמר רבי תיא בר אבא:

אפיקרסין הנה לבוש מבפנים. <בגד גוף, חלוק>

וכד הנה נפיק מסחי,

הוה יתבין ליה.

אמר רבי יצחק:

עד יעקב תרמוסרה, הנה לובשן. <שומר המרחץ>

וכד הוון מתעני למתן לליה, <וכשהיו מתאחרים לתת לו>

הנה אמר דא מלתא:

שני ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר:

ארנו שלחי העולמים וארנו שליוסף.

והיו אמות העולם אומרים:

"מה טיבן שלשני ארונות תלוי?"

והיו ישראל אומרים להן:

"זה ארנו שליוסף, וזה ארנו שלחי העולמים."

והיו אמות העולם מונין את ישראל ואומרים: <מרגיזים>

"וכי אפשר לארון המת

להיות מהלך עם ארנו שלחי העולמים?"

והיו ישראל אומרים:

"על ידי ששמר זה מה שכתוב בזה."

ולמה הנה אמר דא מלתא?

אמר רבי חנינא:

בגין מימר מלא דאוריא.

אמר ליה רבי מנא:

וְהִכִּין לֹא הִנֵּה לִיּה מְלֵא דְאוֹרְנָא תְּרִי לְמִימַר אֲלֵא דָּא?
אֲלֵא קְנֻתוֹרִין הוּוֹן, לוֹמַר: <עֲקִיצָה>
יִוֹסֵף לֹא זָכָה לְמַלְכוּת,
אֲלֵא עַל יְדֵי שְׁשֻׁמְרֵי מְצוּוֹתָיו שְׁלֵקְדֵשׁ בְּרוּף הוּא.
וְאִנּוּ לֹא זָכִינוּ לְכָל הַכְּבוֹד הַזֶּה, <בֵּית הַמְּרַחֵץ>
אֲלֵא עַל יְדֵי שְׁשֻׁמְרָנֵי מְצוּוֹתָיו שְׁלֵקְדֵשׁ בְּרוּף הוּא.
וְאַתּוֹן בְּעֵי מַבְטְלָה מְצוֹתָא מִנּוּ?
כְּאִי זֶה צַד הוּא מְבַרֵךְ עֲלֵיהֶן?
רַבִּי זְרִיקָן בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בְּרַ אֲדֵי:
כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן עַל יָד, מָהוּ אוֹמֵר?
"בְּרוּף אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמְצוּוֹתָיו,
וְצִנּוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין."
כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן עַל הָרֵאשׁ, מָהוּ אוֹמֵר?
"בְּרוּף אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמְצוּוֹתָיו,
וְצִנּוּ עַל מְצוֹת הַנְּחֹת תְּפִלִּין."
כְּשֶׁהוּא חוֹלֵץ, מָהוּ אוֹמֵר?
"בְּרוּף אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמְצוּוֹתָיו,
וְצִנּוּ לְשֹׁמֵר חֻקָּיו."
וְאַתְּנָא קָמֵן דְּמַר:
"בְּחֻקַּת תְּפִלִּין הַכְּתוּב מְדַבֵּר."
כְּרַם קָמֵן דְּמַר "בְּחֻקַּת הַפֶּסַח הַכְּתוּב מְדַבֵּר",
לֹא בְּדָא. <לֹא שִׁיךְ בּוֹזָחַת>

רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר:
הַנּוֹתֵן תְּפִלִּין בְּלִילָה עוֹבֵר בְּעֵשָׂה.
וּמָה טַעַם?
(שְׁמוֹת י.ג.) "דְּשֻׁמְרַת אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָה
מִיָּמִים יָמִימָה."
"יָמִים", וְלֹא לִילוֹת,
"יָמִימָה", פֶּרֶט לְשִׁבְתוֹת וְיָמִים טוֹבִים.
וְהָא רַבִּי אֲבָהוּ יְתִיב מְתַנֵּי בְּרַמְשָׁא וְתַפְלוּי עֲלוּי!
מְצַדְדֵן הָיָה, וְכַמִּין פְּקֻדוֹן הָיָה בְּיָדוֹ. <אוּלַי "פְּרֻוֹוֹן", רַפּוּי>
אֵית דְּבַעֵי מִימַר:
לֹא אָמַר אֲלֵא הַנּוֹתֵן,
אֲבָל אִם הָיָה עָלָיו מַבְעוֹד יוֹם, מִתֵּר.
אֵית דְּבַעֵי מִימַר,
מְצוֹתָן כְּדֵי שְׁתַּסְּלַק רַב תְּרַגֵּל מִן הַשּׁוּק.
וְאֵית דְּבַעֵי מִימַר, נִשְׁמַעְנָה מִן הָדָא:
(שְׁמוֹת י.ט.) "וְהָיָה לָךְ לְאוֹת",
אֶת שְׁהוּא לָךְ לְאוֹת,
פֶּרֶט לְיָמִים טוֹבִים וְשִׁבְתוֹת,
שְׁכַלְן אוֹת.
וְלֹא כֵן כָּתַב "מִיָּמִים יָמִימָה"?
לִית לָךְ אֲלֵא כִּי דְמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

כָּל מְלֵא דְלָא מְתוּרָא, <דבר שאין לו מקור ברור>
מְסַמְכִין לֵה מִן אֲתָרֵין סְגִין.

נְשִׁים מְנִין ?

(הבררים יא, ט) "וְלַמִּדְתֶּם אֶתְּם אֶת בְּנֵיכֶם",

וְלֹא אֶת בְּנוֹתֵיכֶם.

אֶת שֶׁהוּא חֵיב בְּתַלְמוּד תוֹרָה,

חֵיב בְּתַפְלִין ;

נְשִׁים, שְׂאִינָן חֵיבוֹת בְּתַלְמוּד תוֹרָה,

אִינָן חֵיבוֹת בְּתַפְלִין.

הַתִּיבוּן :

הָרִי מִיכָל בֵּת כּוּשֵׁי הָיְתָה לּוֹבֶשֶׁת תַּפְלִין !

וְאִשְׁתּוֹ שְׁלִינָה הָיְתָה עוֹלָה לְרַגְלִים, [16]

וְלֹא מִחוּ בִידֵיהָ חֲכָמִים !

רַבִּי חֲזַקְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אֲבָהוּ :

לְאִשְׁתּוֹ שְׁלִינָה הוֹשְׁבָה. <רק על אשתו של יונה הושב שלא מיוחד>

מִיכָל בֵּת כּוּשֵׁי, מִחוּ בִידֵיהָ חֲכָמִים.

תְּנִי :

הַנִּכְנָס לְמַרְחֵץ,

מְקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין לְבוֹשִׁין,

יֵשׁ שֵׁם מְקַרָּא וְתַפְלָה,

וְאִין צְרִיךְ לֹמַר שְׂאִילַת שְׁלוֹם.

נּוֹתֵן תַּפְלִין,

וְאִין צְרִיךְ לֹמַר שְׁלֹא יִחְלֹץ ;

מְקוֹם שֶׁרַב בְּנֵי אָדָם רְגִילִין לְהִיּוֹת עוֹמְדִין עַרְמִין,

אִין שֵׁם שְׂאִילַת שְׁלוֹם,

וְאִין צְרִיךְ לֹמַר מְקַרָּא וְתַפְלָה.

וְחוֹלֵץ תַּפְלִין,

וְאִין צְרִיךְ לֹמַר שְׁלֹא יִתֵּן.

מְקַצֵּתֵן עַרְמִין וּמְקַצֵּתֵן לְבוֹשִׁין,

יֵשׁ שֵׁם שְׂאִילַת שְׁלוֹם,

וְאִין שֵׁם לֹא מְקַרָּא וְלֹא תַפְלָה.

וְאִינוּ חוֹלֵץ תַּפְלִין וְאִינוּ נּוֹתֵן.

אֲבָל אִינוּ לּוֹבֶשֶׁן,

עַד שְׂיַצֵּא מְרֻשׁוֹת שְׁלֹכֵל אוֹתָהּ מְרַחֵץ.

וְדָא מְסִיעָא לִי דְמַר רַבִּי יִצְחָק בְּגִין רַבִּי יוֹחָנָן :

"עַד יַעֲקֹב תִּרְמוֹסְרָה הָיָה לּוֹבֶשֶׁן." <שומר המרחץ>

רַבִּי יְרֻמָּה בְּעָא קָמֵי רַבִּי זְעִירָא :

הָיְתָה מְרַחֵץ מְרַחֵצַת בֵּימוֹת הַחֲמָה,

וְאִינָה מְרַחֵצַת בֵּימוֹת הַגְּשָׁמִים ?

אָמַר לִיה :

מְרַחֵץ, וְאִף עַל פִּי שְׂאִינָה מְרַחֵצַת,

וּבֵית הַכֶּסֶּא, אִף עַל פִּי שְׂאִין בּוּ צוֹאָה.

מר עקבא אמר:
אהן תזירא, בית כסא מטלטל הוא.
רבי יונה בעי:

אהן צררה דעל גף ימא, מהו? <גוש צואה שעל חוף הים>

אמר רבי אמי אסיא <הרופא>

הורי רבי ירמיה מעבר ליה בפליום, <להסיר אותו בסדין>
ולא סמכינן עלוי.

רבי זעירא בשם אבא בר ירמיה:
אוכל בהן אכילת עראי,
ואינו אוכל בהן אכילת קבע.
ישן בהן שנת עראי,
ואינו ישן בהן שנת קבע.

אית תני תני:

מברך פעם אחת.

אית תני תני:

פעמים.

מן דמר "פעם אחת", ניקא;

מן דמר "מברך שתי פעמים",

הא אכל ואנון עלוי!

אמר רבי זעירא:

קימה אבא בר ירמיה <פירש אותה>

באוכל בהן אכילת עראי.

רבי זעירא בשם רבי אבא:

לא יפגס אדם לבית המים וספריו ותפליו בגדיו.

רבי יוחנן, פד הנה ספרא בידיה,

הנה יתיב ליה לתרן;

פד הניין תפלוי עלוי, הנה קאים בון.

מתניתא פליגא על אבא בר ירמיה:

"נכנס אדם לבית המים וספריו ותפליו בגדו."

אמר רבי זעירא:

קימה אבא בר ירמיה:

פאן בגלל ללבשן,

פאן בשאינו יכול ללבשן.

הלא כן, מצנה לא עביד בון, <שאם לא כן>

למה הוא מבזי לון?

בראשונה היו נותנין אותן לחבריהן,

והיו נוטלין אותן ובורחין.

התקינו שיהו מניחין בחורין.

וכשארע אותו מעשה,

התקינו שיהא אדם נכנס והן בגדו.

רבי יעקב בר אחא בשם רבי זעירא אמר:

והוא שיהא ביום כדי ללבשן,

אבל אם אין ביום כדי ללבשן, אסור.

הלא כן, מצנה לא עביד בון,

למה הוא מבזי לון?

מִיֵּשָׁא בַר בְּרַיָּה דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי אָמַר:
מִן דְּעֵבֵד טְבָאוֹת,

עוֹשֶׂה לְהֶן כִּיס שְׁלִטְפַח, וְנוֹתֵן עַל לְבוֹ.
מַה טַּעַם?

(תהלים טז, ח) "שְׁוִיתִי יְיָ לְנֹגְדֵי תְמִיד".

תַּמָּן אָמְרִין:

כָּל שְׂאִינוֹ כְּאַלִישַׁע בְּעַל כְּנָפִים,
לֹא יִלְבַּשׁ תְּפִלִּין.

רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּא בַר יִרְמְיָה:
לֹא יִכְנֹס אָדָם לְבֵית הַקְּבָרוֹת וַיַּעֲשֶׂה צְרָכָיו שָׁם.

וְאִם עָשָׂה כֵן, עָלָיו הַכֶּתוּב אוֹמֵר:

(משלי יז, ח) "לֹעֲגַ לְרֵשׁ חֲרָף עֲשֵׂהוּ".

דְּלָמָּא: <מעשה>

רַבִּי חִיָּא רַבָּא וּרְבִי יוֹנָתָן הָווּן מִתְלַכִּין קָמֵי עַרְסִיָּה
דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹסֵה בַר לְקוֹנִיא,

וְהָוָה רַבִּי יוֹנָתָן מְפַסֵּעַ עַל קַבְרֵיהָ.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִיָּא רַבָּא:

כְּדוּן אַנּוּן מִימַר:

לְמַחַר אַנּוּן גַּבְזַן, וְאַנּוּן מְעִיקִין לָן!

אָמַר לֵיהּ:

וְחִכְמִין אַנּוּן כְּלוּם? <האם הם יודעים משהו>

לֹא כֵן כְּתוּב:

(קהלת ט, ט) "וְהַמְתִּים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה"?

אָמַר לֵיהּ:

לְקָרוֹת אַתָּה יוֹדֵעַ, לְדָרֵשׁ אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ!

(קהלת ט, ט) "כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שְׂיַמְתוּ",

אֱלוֹ הַצְּהַדִּיקִים, שְׂאֶפְלוּ בְּמִיתָתָן קְרוּיִין חַיִּים,

(קהלת ט, ט) "וְהַמְתִּים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה",

אֱלוֹ הַרְשָׁעִים, שְׂאֶפְלוּ בְּחַיֵּיהֶן קְרוּיִין מְתִים.

מִנֵּיין שְׁהַרְשָׁעִים אֶפְלוּ בְּחַיֵּיהֶן קְרוּיִין מְתִים?

שְׁנַאָמַר:

(יתרוקאל יח, לב) "כִּי לֹא אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הַמֵּת".

וְכִי הַמֵּת מַת?

אֵלָא אֱלוֹ הַרְשָׁעִים, שְׂאֶפְלוּ בְּחַיֵּיהֶן קְרוּיִין מְתִים.

וּמִנֵּיין שְׁהַצְּהַדִּיקִים אֶפְלוּ בְּמִיתָתָן קְרוּיִין חַיִּים?

דְּכַתִּיב: (דברים לד, ה) "וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר,"

מַה תִּלְמַד לֹאמֵר "לֹאמֵר"?

אָמַר לוֹ: "לֵךְ וְאָמַר לְאַבוֹת:

כָּל מַה שְׁהַתְּנִיתִי לָכֶם, עֲשִׂיתִי לְכַנִּיכֶם אַתְרֵיכֶם. [17]

רַבִּי אֲדִי בְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵה:

לא יַעֲמֵד אָדָם בְּמָקוֹם גְּבוּהַ וַיִּתְפַּלֵּל.
מה טַעַם?

אָמַר רַבִּי אֲבָא בְרֵיהּ רַבְבִּי פִּפְי:

(תהלים קלא.) "מִמַּעֲמָקִים קָרָאתִיךָ יי".

אָמַר רַבִּי אֱהִי בְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
לא יַעֲמֵד אָדָם וַיִּתְפַּלֵּל וְצָרִיךְ לְנִקְבֵי.
מה טַעַם?

(עמוס ד, זב) "הַכּוֹן לְקִרְאֵת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל."

אָמַר רַבִּי סִימוֹן:

הַתְּפוֹן לְקִרְאֵת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי אֶלְפִסְנָדָרִי:

(קהלת ד, יז) "שְׁמֹר רַגְלֶךָ,

כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים",

שְׁמֹר עַצְמְךָ מִן הַטְּפִים הַיּוֹצְאוֹת מִבֵּין רַגְלֶיךָ.

הָדָא דְתַמְרָ, בְּדַקִּים,

אָבֵל בְּנָסִים, אִם יָכוֹל לְסַבֵּל, יִסַּבֵּל.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲבִי בְּשֵׁם רַב אֲחָא:

שְׁמַע לֵה מִן הָדָא:

"שְׁמֹר רַגְלֶיךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים",

שְׁמֹר עַצְמְךָ כַּשֶּׁתְּהָא נִקְרָא אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים,

שְׁתַּהֲא טְהוֹר וְנָקִי.

אָמַר רַבִּי אֲבָא:

(משלי ה, יח) "יְהִי מְקוֹרְךָ בְרוּךְ",

יְהִי מְקוֹרְךָ לְקַבֵּר בְרוּךְ.

אָמַר רַבִּי בְרַכְיָה:

(קהלת ג, ב) "עֵת לְלֶדֶת וְעֵת לָמוֹת",

אֲשֶׁרִי אָדָם שִׁשְׁעַת מִיתָתוֹ כְּשַׁעַת לְדָתוֹ.

מַה שִׁשְׁעַת לְדָתוֹ, נָקִי,

כִּף בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ יֵהָא נָקִי.

[בְּרַכּוֹת ב, ג]

מִתְנִיחָה.

הַקּוֹרָא אֶת שְׁמַע וְלֹא הַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ, יֵצֵא.

רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: לֹא יֵצֵא.

קָרָא וְלֹא דִקְדַק בְּאוֹתוֹתֶיהָ,

רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: יֵצֵא.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יֵצֵא.

הַקּוֹרָא לְמַפְרַע לֹא יֵצֵא.

קָרָא וְטָעָה, יַחֲזֹר לְמָקוֹם שִׁטָּעָה.

[תלמוד]

רַב אָמַר:

הַלְכָה כְּדַבְרֵי שְׁגִיחָן לְהַקְלֵ.

הלך כן, מה נן אמרין:
סתמא ורבי יוסה, הלכה כסתמא;
רבי יוסה ורבי יודה, הלכה כרבי יוסה.
ומה צרכה למימר רב,
"הלכה כדברי שניהן להקל"?
אלא בגין השמע דתני לה רבי חייא בשם רבי מאיר,
לפם כן צריך מימר:
"הלכה כדברי שניהן להקל".

תני:
נחפלה ולא השמיע לאזנו, יצא.
למי נצרכה?
לרבי יוסה.
הידן רבי יוסה? <אזיח>
תדא דתנינן:
הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו, יצא.
רבי יוסה אומר: לא יצא.
אמר רב מתנה:
הרבי יוסה היא.
אמר רבי יוסה:
תנינן סברין מימר
מה פליגין רבנין ורבי יוסה?
בשמע הכתיב בה "שמע",
הא שאר כל המצוות לא.
מן דמר רב מתנה, הרבי יוסה היא.
הוי היא שמע, היא שאר כל המצוות.
מה טעמיה הרבי יוסה?
(שמות טו,כו) "והאזנת למצוותיו",
ישמעו אזניך מה שפיה מדבר.
אמר רב חסדא:
לית כן חרש, השגרת לשון היא מתניתא.
אמר רבי יוסה:
מסתברה דירדי רב חסדא בתרומות דהיא הרבי יוסה.
אמר רבי חנינא בשם רב חסדא:
הרבי יוסה היא.
אמר רבי יוסה בירבי בון:
על כרחך אתמר דהיא הרבי יוסה.
דתנינן תמשתה קדמיתא ולא תניתה עמהן,
אם משום שאין תרומתן תרומה.
והא תנינן תמשתה אחריתא ולא תניתה עמהן,
הוי סופך מימר, הרבי יוסה היא.

אלו צריך הקדוק?
"על לכתבך",
"על לכתבכם",

"עֲשֵׂב בְּשֹׁדֶךְ",

"וְאֶבְדְּתֶם מִהֲרָה",

"הַכֶּנֶף פְּתִיל",

אֲתֶכֶם מֵאַרְצֵי".

רבי חֲנִינָא בְּשֵׁם רַב אֲחָא:

"אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי".

רבי שְׁמוּאֵל בַּר חֲנִינָא בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָא:

"יֹוצֵר אֹר וּבֹרָא חֲשָׁךְ",

הֲלֵא יֵימַר "יֹוצֵר אֹר וּבֹרָא נֶגֶה".

רבי תְּנִי בְּשֵׁם רַבִּי אֲבָא בַר זְבִדָּא:

"שֵׁם שָׂרוּ לָךְ", הֲלֵא יֵימַר "שֵׁם תִּלְלוּ לָךְ".

רבי לֹוי רַבִּי אֲבָדִימָא דְחִיפָה בְּשֵׁם רַבִּי לֹוי בַר סִיסִי:

צָרִיךְ לְהִתִּיז "לְמַעַן תִּזְכְּרוּ".

רבי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב חֲסֵדָא:

צָרִיךְ לְהִתִּיז "כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ".

תְּנִי:

אֵין מַעֲבִירִין לְפָנֵי הַתְּבָה

לֹא חִפְּנִין וְלֹא בִישְׁנִין וְלֹא טְבַעוֹנִין, <אֲנָשֵׁי בֵית שֶׁאֵין>

מִפְּנֵי שֶׁהֵן עוֹשִׂין הִיחִין חִיתִין וְעֵינִין אֲאִין.

אם הָיָה לְשׁוֹנוֹ עָרוּף, מִתָּר.

פסקא.

"הַקּוֹרָא לְמַפְרַע לֹא יֵצֵא".

רבי יוֹנָה אָמַר:

תְּנָא רַב נַחֲמָן בַּר אֲדָא:

רבי יוֹסֵה אֹמַר:

תְּנָא נַחֲמָן סְבָא:

"וְהָיוּ", כְּדֶרֶךְ תְּוִיָתָן יְהוּ.

תְּנִי:

אף בַּהֲלֵל וּבִקְרִיאַת הַמַּגְלָה כֵּן.

נִיחָא בְּקִרְיַת הַמַּגְלָה, דְּכִתְיִב בָּהּ: [18]

(אֲסֵתֵר ט, כז) "כִּכְתָּבְכֶם",

בְּרַם בַּהֲלֵלָא!

בְּגִין דְּכִתְיִב:

(תְּהֵלִים קיג, ג) "מִמְזֹרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ, מִהֲלָל שֵׁם יי".

מָה אֵת שָׁמַע מִנָּה?

אָמַר רַבִּי אֲבוּן:

עוֹד הִיא אֲמוּרָה עַל סֵדֶר:

(תְּהֵלִים קיד, א) "בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם", לְשַׁעֲבֵר.

(תְּהֵלִים קטו, א) "לֹא לָנוּ יי לֹא לָנוּ", לְדוֹרוֹת תִּלְלוּ.

(תְּהֵלִים קטו, א) "אֲהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יי אֶת קוֹלִי", לִימֹת הַמְּשִׁיחַ.

(תְּהֵלִים קיח, כז) "אֲסֵרוּ חַג בְּעַבְתֵּימֶם", לִימֹת גּוֹג וּמְגוּג.

(תְּהֵלִים קיח, כח) "אֲלֵי אֲתָה וְאוֹדֶךָ", לְעֵתִיד לְבוֹא.

רבי אחא בשם רבי יהושע בן לוי:
אף מי שהתקין את התפלה הזאת,
על הסדר התקינה:
ש'ל ברכות ראשונות, וש'ל ברכות האחרונות,
שבחו שלמקום.

והאמצעיות, צ'רפן שלבריות:
חגנו העה!

חגנתנו העה, רצה תשובתנו!

רצית תשובתנו, ס'לח לנו!

ס'לחת לנו, גאלנו!

גאלתנו, רפא חליינו!

רפית חליינו, ברך שנותינו!

ברכת שנותינו, קבצנו!

קבצתנו, שפטנו בצדק!

שפטתנו בצדק, הכנע קמינו!

הכנעת קמינו, צדקנו במשפט!

צדקתנו, בנה ביתך ושמע עתירתנו ורצנו בתוכו!

לית צרפה דלא <אין צורך לומר אלא>

"בנה ביתך ושמע עתירתנו ורצנו בתוכו"!

אלא כמה דאשתעי קריא, <כמו שדיבר המקרא>

בן אשתעית מתניתא:

(ישעיה נה, ו) "והביאותים אל הר קדשי,

ושמחתים בבית תפלתי".

אמר רבי ירמיה:

מאה ועשרים זקנים,

ומהם שמונים וכמה נביאים,

התקינו את התפלה הזאת.

ומה ראו לסמך "האל הקדוש" ל"חונן העת"?

על שם:

(ישעיה כט, כג) "והקדישו את קדוש יעקב",

מה כתיב בתריה?

(ישעיה כט, כד) "וידעו תעיר רוח בינה".

העה לתשובה?

(ישעיה ו, י) "השמן לב העם הזה,

ואזניו הכבד ועיניו השע,

פן יראו בעיניו ובאזניו ישמע,

ולכו יבין ושב".

תשובה לסליחה?

(ישעיה נה, ו) "וישב אל יי וירחמהו,

ואל אליהנו כי ירבה לסלות".

סליחה לגאלה?

(תהלים קג, ג-ד) "הסלת לכל עוונכי,

תרפא לכל תחלוואיכי.

הגואל משחת חייכי".

וַיֹּאמֶר "רוֹפֵא חוֹלִים" קְדָמִי! <תחילה>

אָמַר רַב אַחָא:

מִפְּנֵי מָה הִתְקִינוּ "גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל" בְּרִכָּה שְׂבִיעִית?
לְמַדְרֵךְ שְׂאִין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֶלָּא בְּשְׂבִיעִית.

רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב אַחָא:

(תהלים קכו, א) "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת.

בְּשׁוּב יִי אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן".

שִׁירָה שְׂבִיעִית הִיא,

לְהוֹדִיעַךְ שְׂאִין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֶלָּא בְּשְׂבִיעִית.

אָמַר רַבִּי חֲמַי בַּר אַבָּא:

מִפְּנֵי מָה הִתְקִינוּ "רוֹפֵא חוֹלִים" בְּרִכָּה שְׂמִינִית?

כַּנְגֵד הַמִּלָּה, שֶׁהִיא לְשִׁמְנָה,

עַל שֵׁם:

(מלאכי ב, ה) "בְּרִיתִי הִיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים".

אָמַר רַבִּי אֶלְכַסְנָדָרִי:

מִפְּנֵי מָה הִתְקִינוּ "מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים" בְּרִכָּה תְּשִׁיעִית?

כַּנְגֵד:

(תהלים כט, ה) "קוֹל יִי שֹׁבֵר אֲרָזִים",

שֶׁהוּא עֲתִיד לְשֹׁבֵר כָּל בְּעָלֵי שְׁעָרִים. <מפקיעי המחירים>

רַבִּי לִוִי בְּשֵׁם רַבִּי חַמַּי בַּר חַנִּינָא:

מָה רָאוּ לְסַמֵּךְ "מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים" ל"מְקַבֵּץ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל"?

עַל שֵׁם:

(יחזקאל לו, ח) "וְאִתָּם הָרִי יִשְׂרָאֵל,

עֲנֹפְכֶם תִּתְּנוּ, וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל",

לָמָּה? "כִּי קָרְבוּ לְבוֹא."

נִתְקַבְּצוּ הַגְּלוּיֹת וְהִדִּין נַעֲשָׂה,

הַזֵּדִים נִכְנָעִין, וְהַצְּדִיקִים שְׂמֵחִים.

וַתְּנִי צֶלֶה:

כּוֹלֵל שְׁלֵמִינִים וְשִׁלְרִשְׁעִים בְּ"מְכַנֵּעַ זֵדִים".

וְשִׁלְגָרִים וְשִׁלְזַקְנִים בְּ"מְבַטֵּחַ לְצַדִּיקִין".

וְשִׁלְדוֹד בְּ"בוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם".

(הושע ג, ה) "אַחַר יָשׁוּבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל,

וּבְקִשׁוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מֶלֶכָם".

רַבִּינִין אָמְרִי:

אַהֲן מְלַכָּא מְשִׁיחָא,

אַן מִן חַיִּיא הוּא, דְּוָד שְׂמִיָּה. <אם מן החיים>

אַן מִן דְּמְכִיא הוּא, דְּוָד שְׂמִיָּה. <אם מן הישנים>

אָמַר רַבִּי תַנְחוּמָא:

אַנָּה אַמְרִית טַעְמָא:

(תהלים יח, א) "וַעֲשֵׂה חֶסֶד לְמִשִּׁיחוֹ לְדָוִד".

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִי אָמַר:

צָמַח שְׁמוֹ.

רַבִּי יוֹדֵן בְּרִיָּה דְרַבִּי אִיבּוֹ אָמַר:

מִנְחָם שְׁמוֹ.

אָמַר חֲנַנְיָה בְּרִיָּה דְרַבִּי אַבְהוֹ:

וְלֹא פְּלִיגִין:

חֲשַׁבְנִיה דְּהֵדֵן פְּחֲשַׁבְנִיה דְּהֵדֵן,
הוּא צְמַח, הוּא מְנַחֵם.

וְדָא מְסִיעָא לְהִי דְמַר רַבִּי יוֹדֵן בְּרִיָּה דְרַבִּי אִיבּוּ:

עוֹבְדָא הֵנָּה בְּתַד יְהוּדִי, דְּהֵנָּה קָאִים רַבִּי. <חורש>

בְּהָדָא בְּקַעַת אַרְבַּל.

גָּעַת תּוֹרְתִיהָ קְמוּי.

עֲבַר חַד עַרְבֵי וּשְׁמַע קְלָה. אָמַר לִיה:

בַּר יוּדִי, בַּר יוּדִי!

שְׂרֵי תוֹרְךָ וּשְׂרֵי קִיקְנָךְ, <הַתֵּר שׁוֹרֵךְ וְהַתֵּר מַחֲרִשְׁתֵּךְ >

דְּהָא תַרְיַב בֵּית מְקַדְשָׁא.

גָּעַת זְמַן תְּנַגְנוּת. אָמַר לִיה:

בַּר יוּדִי, בַּר יוּדִי!

קֵטֵר תּוֹרְךָ וּקֵטֵר קִיקְנָךְ, <קֵשׁוֹר שׁוֹרֵךְ וּקֵשׁוֹר מַחֲרִשְׁתֵּךְ >

דְּהָא אֲתִילִיד מְלַכָּא מְשִׁיחָא.

אָמַר לִיה:

מָה שְׁמִיהָ?

אָמַר לִיה:

מְנַחֵם.

אָמַר לִיה:

וּמָה שְׁמִיהָ דְאַבּוּי?

אָמַר לִיה:

חֲזַקְיָה.

אָמַר לִיה:

מִן הֵן הוּא?

אָמַר לִיה:

מִן בִּירַת מְלַכָּא דְבֵית לְחָם יְהוּדָה. <מִמְצוֹרַת הַמֶּלֶךְ >

אֲזַל, זַבִּין תּוֹרוּי וְזַבִּין קִיקְנוּי, <מִכַּר שׁוֹרֵי וּמַחֲרִשׁוֹתֵי >

וְאַתְעַבִּיד מְזַבִּין לְבַדִּין לְמִינּוּקָה. [19] <מוֹכֵר בְּגָדֵי לְבַד לְחִינוּקוֹת >

וְהֵנָּה עֵייל קַרְתָּה וְנִפְיֵק קַרְתָּה,

עַד דְּעַל לְהֵיָא קַרְתָּא.

וְהֵיָן כָּל נְשִׂיא זַבְנָן מַגִּיה וְאַמִּיה דְּמְנַחֵם לֹא זַבְנָה.

שְׁמַע קֶלֶן דְּנְשִׂיא אָמְרִין:

אַמִּיה דְּמְנַחֵם, אַמִּיה דְּמְנַחֵם!

אַתִּי זַבְנִין לְבָרְךָ! <הַבִּיאִי קְנוּיָת לְבָנְךָ >

אַמְרָה:

בְּעִיא אָנָּה מַחְנוּק לְסַנְאִיהוֹן דִּישְׂרָאֵל, <הֵייתִי רוֹצָה לְחַנוּק אוֹתוֹ >

דְּבִיוְמָא דְּאַתִּילִיד אַחְרִיב בֵּית מְקַדְשָׁא.

אָמַר לָה:

רְחִיצִין אָנְן דְּבַרְגְּלִיהָ תַרְיַב וּבְרַגְלִיהָ מְתַבְּנִי.

אַמְרָה לִיה:

לִית לִי פְּרִיטִין.

אָמַר לָה:

וְהוּא מָה אַכְפַּת לִיה? אַתִּי זַבְנִין לִיה!

אֵן לִית קַמְךָ יוֹמָא הַן,

בְּתַר יוֹמִין אָנָּה אַתִּי וְנָסִיב.

בְּתֵר יוֹמִין עָאֵל לְהֵיֵא קִרְתָּא.

אָמַר לָהּ:

מָהוּ מִיְנוּקָא עֵבִיד? <מָה שְׁלוֹם הַיֶּלֶד>

אָמְרָה לֵיהּ:

מִן שַׁעְתָּא דְחִמְיָנְיָה,

אָתוּן רוּחִין וְעֵלְוֵלִין וְחִטְפוּנְיָה מִן יָדֵי. <וסערוח>

אָמַר רַבִּי בּוּן:

מָה לָּנוּ לְלַמֵּד מִן הָעֲרָבֵי הַזֶּה?

וְלֹא מִקְרָא מְלֵא הוּא?

(ישעיה י"ד) "וְהִלְבֵּנוּן בְּאֵדִיר יְפוּל."

מָה כְּתִיב בְּתַרְיָה?

(ישעיה י"א) "וַיֵּצֵא חֵטֶר מִגִּזְעֵי יִשְׂרָאֵל."

אָמַר רַבִּי תַנְחוּמָא:

מִפְּנֵי מָה הִתְקִינוּ 'שׁוּמֵעַ תְּפִלָּה' בְּרַכָּה חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה?

כְּנֶגֶד (תהלים כ"ט) "יִי לְמַבּוּל יֹשֵׁב",

שֶׁהוּא כּוֹלֵה אֶת הַפְּרָעָנוֹת מִלְּבַא לְעוֹלָם.

עֲבוּדָה לְהוֹדִיָּה?

(תהלים נ"ב) "זָבַח תּוֹדָה יִכְבְּדֵנִי וְשֵׁם דְּרָךְ,

אֲרָאֵנוּ בִישַׁע אֱלֹהִים."

וְחוֹתָם בְּ"שְׁלוֹם",

שְׁכַל הַבְּרָכוֹת, חוֹתְמוֹתֵיהֶן בְּשְׁלוֹם.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֶלְפּוּתָא:

אֵין לָךְ כְּלֵי שְׁמִתְזִיק בְּרַכָּה יוֹתֵר מִן הַשְּׁלוֹם.

וּמָה טַעַם?

(תהלים כ"ט) "יִי עֹז לְעַמּוֹ יִתָּן,

יִי יְבַרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם."

"קִרְא וְטַעַה, חֲזוֹר לְמִקּוֹם שְׁטַעַה."

טַעַה בֵּין כְּתִיבַת הָרֵאשׁוֹנָה לְשִׁנְיָה,

חֲזוֹר לְכְתִיבַת הָרֵאשׁוֹנָה.

טַעַה וְאֵינוּ יוֹדֵעַ הֵיכָן טַעַה,

חֲזוֹר לְמִקּוֹם הַבְּרוּר לוֹ.

דְּלָמָא: <מעשה>

רַבִּי חֵיָא, רַבִּי יִסָּא, רַבִּי אָמִי

סִלְקוּן מַעֲבָד גְּנוּנְיָה דְרַבִּי אֶלְעָזָר. <עלו לעשות חדר הכלולות>

שְׁמַעוֹן קָלִיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן מִתְּהִיַת מְלָה. <מחדש דבר>

אָמְרִין:

מִן נְחִית שְׁמַע לָהּ מַגִּיָּה?

אָמְרִין:

יַחֲוֹת רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּהוּא נְרִיז סַגִּין!

נְחִית שְׁמַע וְסָלִיק.

אָמַר לוֹן:

כֵּן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

קרא ומצא עצמו ב"למען", חזקה כגון.

רבי לוי, רבי יסא בשם רבי אחא רבא:
נתפלל ומצא עצמו ב'שומע תפלה', חזקה כגון.

רבי ירמיה בשם רבי אלעזר:

נתפלל ולא כגון לבו,

אם יודע שהוא חוזר ומכוון את לבו, יתפלל,
ואם לאו, אל יתפלל.

אמר רבי תיא רבא:

אנה מן יומי לא כוננית,

אלא חד זמן בעית מכוונה והרהרית בלבי ואמרית:

מן עליל קמי מלכא קדמי? <מי נכנס לפני המלך תחילה>

ארקבטה או ריש גלותא. <השר תואר פרסי>

שמואל אמר:

אנה מגית פרוחיה. <ספרתי את הענינים>

רבי בון בר תיא אמר:

אנה מגית דומוסיא. <ספרתי את הנדבכים>

אמר רבי מתניה:

אנה מתק טיבו לראשי,

דכד הוא מטי ל"מודים", הוא כרע מגרמיה.

[ברכות ב, ד משנה]

מתניתה.

"האמנין קורין בראש האילן או בראש הנדבך,

מה שאינן רשאים לעשות כן בתפלה."

[תלמוד]

כני מתניתה:

הפועלים קורין בראש האילן,

והאמנין בראש הנדבך,

ותני כן:

מתפללים בראש הזית ובראש התאנה.

הא בשאר כל האילנות, יורד ומתפלל למטן.

ובעל הבית לעולם יורד ומתפלל למטן.

ולמה בראש הזית ובראש התאנה?

רבי אבא ורבי סימון, תריהון אמרין:

מפני שטרחותן מרבה.

תני:

הכתף, אף על פי שהמסוי על כתפו,

תרי זה קורא את שמע.

אבל לא יתחיל

לא בשעה שהוא פורק,

וְלֹא בְשַׁעָה שֶׁהוּא טוֹעֵן,
מִפְּנֵי שְׂאִין לְבוּ מִיִּשְׁב.
בֵּין קָד וּבֵין קָד,
אֵל יִתְפַּלֵּל עַד שְׁעָה שְׂיִפְרֹק.
וְאִם הָיָה עָלָיו מִשְׂאֵי שְׂלֵאֲרַבְעַת קַבִּין, מִתָּר.
אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן:
וְהוּא שְׂשֻׁקֵל. <איון>
מָהוּ "שְׂשֻׁקֵל"?
תָּרִין חוֹלְקִין לְחֹרוּי וְחַד לְקַמּוּי.

תְּנִי:

לֹא? הֲאֵא מְרַמֵּז בְּעֵינָיו וְקוֹרֵא.

תְּנִי:

הַפּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלֶאכָה אֲצֵל בַּעַל הַבַּיִת,
הָרִי אֵלּוּ מִבְּרַכִּין בְּרַכָּה רֵאשׁוֹנָה,
וְכוֹלְלִין שְׁלִירוֹשְׁלִים בְּשֵׁלֶאֱרֶץ,
וְחוֹתְמִין בְּשֵׁלֶאֱרֶץ.
אָבָל אִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ בְּסַעוּדָה,
אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת אוֹכֵל עִמָּהֶן,
הָרִי אֵלּוּ מִבְּרַכִּין אַרְבַּע.
אָמַר רַבִּי מְנַא:
זֹאת אוֹמְרָת,
שְׂאָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלֶאכָה עַד שְׁעָה שְׂיִבְרֹךְ.
הֲלֵא כֵן, מָה נֵן אָמַרִין?
יַעֲשֶׂה מְלֶאכָה וְיִבְרֹךְ!

רַבִּי שְׂמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בְּשֵׁם רַב חוּנָה: [20]
לֹא יַעֲמֵד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל וּמִיִן מְטַבֵּעַ בִּידוֹ.
לְפָנָיו אָסוּר, לְאַחֲרָיו מִתָּר.
רַבִּי יִסָּא הָיָה צוֹרֵרֵן וְתוֹפְשֵׁן בִּידוֹ.
וּלְמַדַּת הַדִּין, אָמַר רַבִּי יִצְחָק:
(דְּבָרִים י"א, כ"ה) 'זְצַרְתָּ חֶכְסֶךָ בִּידְךָ', וּבִלְבָד בִּידְךָ.
רַבִּי יוֹסֵה בַר אַבּוּן הוֹרִי לְרַבִּי הַלֵּל חַתְנִיָּה כֵן.

רַבִּי חִזְקִיָּה וְרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא

הוֹוִן יְתִיבִין בְּחַד אַתְר,

וְהָיָה גַבִּי רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא פְּרִיטִין. <מטבעות>

אַתָּת עֲנֵתָא דְצְלוֹתָא, <הגניע זמן התפילה>

וּשְׁרָתוּן וְיִהְיוּן לְרַבִּי חִזְקִיָּה. <והתיר אותן ונתנם>

קַטְר פְּדֻתִיָּה לְפַדְתִּיָּה, <קשר כנף בגדו לכנף>

וּשְׁרָתוּן וְעַרְקוּ. <והתיר אותן וברח>

אָמַר לֵיָּה:

וְמָה בִּידְךָ? <מה הועלת בכך>

אָמַר רַבִּי חַנִּינָא:

אַף מִי שֶׁהָיוּ מִימּוֹ עַל כְּתָפוֹ, <מים המיועדים לשים בהם אפר פרה>

הרי זה קורא את שמע ומתפלל.

רב חונא אָמר:

קרית שמע ותפלה אינן צריכות פונה.

אמר רבי מנא:

קשייתה קמי רבי פינקס: <הקשיתי אותה לפני>

ואפלו תימר קרית שמע אינה צריכה פונה,

תפלה צריכה פונה.

אמר רבי יוסה:

קימתיה פיי דמר רבי יעקב בר אבא בשם רבי יוחנן: <פירשתיה כהיא שאמר>

הגיעו סוף מלאכת המים שאינם מחנרין דבר תורה.

[ברכות ב,ה משנה]

מתניתה.

"חתן פטור מקרית שמע בלילה הראשון,

עד מוצאי שבת, אם לא עשה מעשה.

מעשה ברבן גמליאל שנשא אשה,

וקרא לילה הראשון שנשא.

אמרו לו תלמידיו:

רבנו, לא כך למדתנו,

שחתן פטור מקרית שמע לילה הראשון?

אמר להן:

איני שומע לכם

לבטל ממני מלכות שמים שעה אחת."

[תלמוד]

רבי אלעזר בן אנטיגנוס בשם רבי אליעזר בירבי יני:

זאת אומרת שמותר לבעל בעילה פתחלה בשבת.

אמר רבי תני קמי רבי יוסה:

תפתר באלמנה, שאינה עושה חבורה.

אמר ליה:

וקא תנינן "ארבעה לילות"!

אית לך מימר:

ארבעה לילות באלמנה?

אמר רבי יעקב בר זבדי:

קשייתה קמי רבי יוסה: <הקשיתי אותה>

מה בינה לבין שובר את התבית,

לאכל ממנה גרוגרות? <תאנים יבשות>

אמר ליה:

ומר דבתרה:

"ובלבד שלא יתכונן לעשותה כלי."

וכאן מכיין שמתכונן לעשותה בעולה,

כמי שמתכונן לעשותה כלי.

רַב יִצְחָק בַּר רַב מִשְׁרָשָׁיָא מְקַשֵּׁי:
מַה בֵּינָהּ לְמִפְּסֵי מְרָסָא בְּשַׁבָּת. <מפוצץ חזיקון>
אָמַר לֵיהּ:

וּמַר דְּבִתְרָה:
"וּבִלְבָד שְׁלֵא יִתְּפוֹן לַעֲשׂוֹת לָהּ פְּהַ." וְכַאֲן מְכִינֵן שֶׁהוּא מִתְּפוֹן לַעֲשׂוֹתָהּ בְּעוֹלָה, כְּמִי שֶׁהוּא מִתְּפוֹן לַעֲשׂוֹת לָהּ פְּהַ.

תְּנִי:
לֹא יִבְעַל אָדָם בְּעִילָה פִתְחָלָה בְּשַׁבָּת
מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חֲבוּרָה.
וְאַחֲרֵים מִתִּירִין.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי אַבּוּן:
טַעֲמוֹן דְּאַחֲרֵים:
לְמַלְאכְתּוֹ הוּא מִתְּפוֹן, מֵאַלְיָה נַעֲשֶׂה חֲבוּרָה.
אָסִי אָמַר:
אָסוּר.

בְּנִימָן גִּנְזֻפְיָה נִפְקַ וּמַר מִשְׁמִיָּה דְּרַב:
מִתֵּר.

שָׁמַע שְׁמוּאֵל וְאַקְפַּד עָלוּי וּמִית. <וכעס>
וּקְרָא עָלוּי "בְּרוּךְ שְׁנַגְּפוּ".
וְעַל רַב קְרָא:
(מִשְׁלֵי יב, כֵּא) "לֹא יֵאָנֶה לְצַדִּיק כָּל אָוֶן."

שְׁמוּאֵל אָמַר:
כָּל הָהִיא הִלְכְתָּא דְרִישִׁיָּה דְּפִרְקָא אַחֲרֵיא דְגִדָּה,
לְהִלְכָה אַבְּל לֹא לְמַעֲשֶׂה.

רַבִּי יַנָּי עָרַק אֶפְלוּ מִתִּינֻקַּת <ברח מלודן ב>
שְׁלֵא הִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת וּנְשֵׂאת.

בְּעוֹן קְמִי רַבִּי יוֹחֲנָן:
מָהוּ לְתַלוּת בְּדָם הַמְּכָה?
וְלֹא הוֹרִי.
מָהוּ לְבַעַל בְּעִילָה שְׁנִיָּה?
אָמַר רַבִּי:

לְתַלוּת בְּדָם הַמְּכָה לֹא הוֹרִי,
וְלְבַעַל בְּעִילָה שְׁנִיָּה הוּא מוֹרְיָא!
מָה צְרִיכָה לֵיהּ?

בְּשִׁבְאוֹ לָהּ יְמֵי הַפֶּסֶק טְהָרָה בִּינְתֵים.
אָמַר רַבִּי אֶבְהוּ:
שׁוֹשְׁבֵנִיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר אֲבָא הוֹינָא.

שְׁאֵלִית לְרַבִּי אֶלְעָזָר:
מָהוּ לְבַעַל בְּעִילָה שְׁנִיָּה?
וְשָׂרָא לֵיהּ, דְּהוּא סָבַר כְּהִדָּא דְשְׁמוּאֵל.

דְשְׁמוּאֵל אָמַר:
פְּרָצָה דְחוּקָה, נִכְנָסִין בָּהּ בְּשַׁבָּת,
אֶפְלוּ מִשְׁרַת צְרוּרוֹת.
אָמַר רַבִּי תְנִי:

שושבניה דרבי שמואל קפדקיא הוינא.
שאלית לרבי יאשיה ושרע מנה. <והשתמט ממנה
שאלית לרבי שמואל בר יצחק, אמר לי:
מעתה, אי זה הוא דם נדה,
ואי זה הדם בתולין?

תני:

כלה אסורה לביתה כל שבעה.
ואסור לטל ממנה כוס,
דברי רבי אליעזר.
מה טעמא דרבי אליעזר?
אי אפשר שלא יצא דם נדה עם דם בתולין.

[ברכות ב, משנה]

מתניתה.

"רחץ לילה הראשון שמתה אשתו.
אמרו לו תלמידיו: [21]
רבנו, לא כף למדתנו,
שאבל אסור לרחוץ?
אמר להם:
איני כשאר בני אדם, אסטגס אני."

[תלמוד]

מן תנא "אבל אסור ברחיצה כל שבעה" ?
רבי נתן.

רבי אמי הנה ליה עובדא, <מעשה, מקרה, שמת לו קרוב>
ושאל לרבי תיא בר בא,
והורי ליה כל שבעה, כרבי נתן.
רבי יוסה הנה ליה עובדא,
ושאל לרבי בא בר פהן לגבי רבי אתא.
אמר ליה:

לא כן אלפן רבי:

רבי אמי הנה ליה עובדא,
ושאל לרבי שמעון בן לקיש,
והורי ליה כרבי נתן, כל שבעה?
אמר ליה:

הלמא תרין עובדין אנון?

אנן אמרין ליה על דרבי תיא בר בא,
ואתון אמרין ליה על דרבי שמעון בן לקיש.
ועוד מן תדא:

רבי תמא אבוי דרבי אושעיא, הנה ליה עובדא.
שאל לרבנין ואסרוין.

רבי יוסה בעי:

אילן רבנין, רבנין דתכא או רבנין דרומיא?

אן תימר רבנין דהקא, ניקא; <של הגליל>
אן תימר רבנין דרומיא,
רב רביא קמוי, והוא שאל לזעיריא!
אן תימר רבנין דרומיא,
אנון שריין ואנון אסריין?
דתגני:

מקום שנהגו להתחין אתר המטה, מרחיצין,
ובדרום מרחיצין.

אמר רבי יוסה בירבי אבון:
מי שהוא מתיר את הרחיצה הזאת,
עושה אותה פאכילה ושתייה.
הדא דתמר, ברחיצה שלתענוג,
אבל ברחיצה שאינה שלתענוג, מתר.
כהדא דשמואל בר אבא:

עלו בו חטטין, <פצעים>

אתון שאלון לרבי יסא:

מהו דיסתי? <שיתרחץ>

אמר לון:

הלא יסתי, מיית הוא! <אם לא יתרחץ, ימות>

אן כני, אפלו בתשעה באב.

אן כני, אפלו ביום הכפורים.

רבי יוסה ברבי חנינא, ראו אותו טובל.

אם לקריו, לא דעין; <קרי>

אם להקר גופו,

שאיין רחיצת צונין רחיצה, לא דעין.

תגני:

אבל ומנדה שהיו מהלכין בדרה,

מתרין בנעילת הסנדל.

וכשיבואו אל העיר, יתלצו.

וכן בתשעה באב, וכן בתענית צבור.

תגני:

במקום שנהגו לשאל בשלום אבלים בשבת,
שואלין.

ובדרום שואלין.

רבי הושעיא רבא אול לתד אתר,

וחמא אבליא בשבתא ושאל בון.

אמר לון:

אני איני יודע מנהג מקומכם,

אלא "שלום עליכם!" כמנהג מקומנו.

רבי יוסה בירבי תלפתה

משבת ברבי מאיר קמי צפוראי:

אדם גדול, אדם קדוש, אדם צנוע!

תד זמן, חמא אבליא בשבתא, ושאל בון.

אמרין ליה:

אהן דאת מתני שבתייה!

אמר לון:
ומה עסקיה?
אמרין ליה:
תמא אבליא בשבתא ושאל בון!
אמר לון:
בעיין אתון מידע מהו חיליה?
בא להודיעכם שאין אבל בשבת.
הדא היא דכתיב:
(משלי י"ב) "ברכת יי היא תעשיר",
זו ברכת שבת.
"ולא יוסף עצב עמה",
זו אבלות, כמה דתמר:
(שמואל ב' י"ג) "נעצב המלך על בנו".

[ברכות ב, ז משנה]
מתניתה.

"מת טבי עבדו,
וקבל עליו תנחומין.
אמרו לו תלמידיו:
רבנו, לא כף למדתנו,
שאין מקבלין תנחומין על העבדים?
אמר להם:
אין טבי עבדי כשאר כל העבדים,
כשר היה."

[תלמוד]

הא בני חורים אחרים, אין מקבלין תנחומין עליהן?
בני מתניתה:

"אין מקבלין תנחומין על העבדים."
אם על בני חורים אחרים אין מקבלין תנחומין,
כל שכן על העבדים.

תגי:

מעשה שמתה שפחתו שלרבי אליעזר,
ונכנסו תלמידיו לנחמו, ולא קבל.
נכנס מפניהם לחצר, ונכנסו אחריו,
לבית, ונכנסו אחריו.
אמר להן:

כמדמה הייתי שאתם נכוין בפושרין, <מבינים ברמז>
ואי אתם נכוין אפלו ברותחין!
והלא אמרו:

אין מקבלין תנחומין על העבדים,
מפני שהעבדים כבהמה.
מי שמת עבדו או בהמתו, אומר לו:

"המקום ימלא חסרונך".

כד דמך רבי תיא בר אבא בר אחתיה דבר קפרא, <כשמת>
קביל ריש לקיש עלוי, דהנה רביה.

מימר התלמידה דבר נשא חביב עלוי כברה.

עאל ואפטר עלוי: <נכנס והספיד אותו>

(שיר השירים ו,ב) "דודי ירד לגנו,

לערגות הפשם לרעות בגנים",

לא צרפה דלא: <אין צורך לומר אלא>

"דודי ירד לגנו לרעות בגנים"! [22]

"דודי", זה הקדש ברוך הוא.

"ירד לגנו", זה העולם.

"לערגות הפשם", אלו ישראל.

"לרעות בגנים", אלו אמות העולם.

"וללקט שושנים", אלו הצדיקים שמסלקן מביניהן.

משלו משל: למה הדבר דומה?

למלך שהיה לו בן,

והיה חביב עליו יותר מדי. <ביותר>

מה עשה המלך?

נטע לו פרדס.

בשעה שהיה הבן עושה רצונו שלאביו,

היה מחזר בכל העולם כלו,

ורואה אי זו נטיעה יפה בעולם,

מביאה ונוטעה בתוך פרדסו.

ובשעה שהיה מכעיסו,

היה מקצץ כל נטיעותיו.

כך בשעה שישראל עושין רצונו שלמקום,

הקדש ברוך הוא מחזר בכל העולם כלו,

ורואה אי זה צדיק באמות העולם,

ומביאו ומדבקו לישראל.

כגון יתרו ורחב.

ובשעה שהן מכעיסין אותו,

היה מסלק הצדיקים שביניהן.

דלמא: <מעשה>

רבי תיא בר אבא ורחבתייה, <ותלמידיו>

ואית דמרין רבי יוסה בירבי תלפתה ורחבתייה,

ואית דמרין רבי עקיבה ורחבתייה,

הו יתבין לעיי באורייתא תחות הדא תאנה,

והנה מרא דתאנתא קריין ולקייט לה בכל יום.

אמרין:

שמא הוא חושדנו? נחליף את מקומנו.

למחר אתי מרה דתאנתא גבון. אמר לון:

מרי! אף תדא מצוה <חסד>

דְּהוּיָתוּן נְהִיגִין עֲבָדִין עַמִּי,
מְנַעְתּוּנָה מְנִי!
אֲמָרוּן לִיה:
אֲמָרִינוּ, דְּלָמָּא דְּאֵת תְּשַׁד לָן?
בְּצַפְרָא אֲתִי מוֹדְעָא יְתַהוּן:
זְרָחָה עָלֶיהָ הַחֲמָה, וְהִתְלִיעוּ תְּאֲנוּתֶיהָ.
בְּאוּתָהּ שְׁעָה אֲמָרוּ:
בְּעַל הַתְּאֲנָה יוֹדַע אִימְתִי עוֹנָתָה שְׁלַתְּאָנָה לְלִקְט,
וְהוּא לּוֹקֻטָה.
כֶּף תְּקַדֵּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹדַע
אִימְתִי עוֹנָתָן שְׁלַצְדִּיקִין לְסִלְקָן מִן הָעוֹלָם,
וְהוּא מְסַלְקָן.

כַּד דְּמַךְ רַבִּי בּוּן בְּרַ רַבִּי חֵיָא,
עַל רַבִּי זְעִירָא וְאַפְטָר עֲלוּי: <הַסְפִּיד>
(קְהֵלֶת הַיָּא) "מִתּוֹקָה שְׁנַת הָעֲבָד".
"יִשְׁן" אִין כְּתִיב כְּאֵן,
אֵלָא "אִם מְעַט וְאִם תְּרַבָּה יֹאכַל."
לְמָה הָיָה רַבִּי בּוּן בְּרַבִּי חֵיָא דּוּמָה?
לְמַלְךְ שְׁשֹׁכֵר פּוֹעֲלִים תְּרַבָּה,
וְהָיָה שָׁם פּוֹעֵל אֶתְד,
וְהָיָה מִתְּפָשֵׁר בְּמִלְאֲכָתוֹ יוֹתֵר מְדִי. <הַרְבַּח>
מָה עֲשֵׂה הַמֶּלֶךְ?
נְטִלוּ וְהָיָה מִטִּיל עֲמוּ אַרְבּוֹת וְקִצְרוֹת.
לְעִתּוֹתֵי עָרְב,
כְּאוּ אוֹתָם פּוֹעֲלִים לְטַל שְׁכָרָן,
וְנָתַן לוֹ שְׁכָרוֹ עֲמָהֵן מִשְׁלָם.
וְהָיוּ הַפּוֹעֲלִים מִתְּרַעְמִין וְאוּמָרִים:
אֲנוּ יִגְעֲנוּ כָּל הַיּוֹם,
וְזֶה לֹא יִגַּע אֵלָא שְׁתֵּי שְׁעוֹת,
וְנָתַן לוֹ שְׁכָרוֹ עֲמָנוּ מִשְׁלָם!
אֲמַר לְהֵן הַמֶּלֶךְ:
יִגַּע זֶה לְשְׁתֵּי שְׁעוֹת,
יוֹתֵר מִמָּה שְׁלֹא יִגְעֲתֶם אַתֶּם כָּל הַיּוֹם כְּלוּ.
כֶּף יִגַּע רַבִּי בּוּן בְּתוֹרָה לְעֹשְׂרִים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה,
מָה שְׂאִין תְּלַמִּיד וְתִיק יְכוּל לְלַמֵּד לְמֵאָה שָׁנָה.

כַּד דְּמַךְ רַבִּי סִימוֹן בְּרַ זְבִיד,
עַל רַבִּי לֵיָא וְאַפְטָר עֲלוּי: <הַסְפִּיד>
אַרְבַּעַה דְּבָרִים תְּשְׁמִישׁוּ שְׁלַעוֹלָם,
וְכֹלָן אִם אֲבָדוּ יֵשׁ לְהֵן חֲלִיפִין:
(אִיב כַּח, א-ב) "כִּי יֵשׁ לְכֶסֶף מוֹצָא,
וּמְקוֹם לְזָהָב יִזְקוּ.
בְּרִזָּל מַעְפָּר יִקַּח, וְאָבָן יִצוּק נְחוּשָׁה."
אֵלוּ, אִם אֲבָדוּ, יֵשׁ לְהֵן חֲלִיפִין.

אָבֵל תִּלְמִיד תַּכְמִּים שְׁמַת,
מִי מֵבִיא לָנוּ חֲלִיפָתוֹ, מִי מֵבִיא לָנוּ תְּמוּרָתוֹ?
(אִיב כח,יב) "וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא,
וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה?"
(אִיב כח,כא) "וְנִעְלָמָה מְעִינֵי כָל חַי".
אָמַר רַבִּי לִוִּי:
מָה אִם אָחִי יוֹסֵף,
עַל שְׁמֻצָאוֹ מְצִיָּאָה, יִצְא לְבָם,
דְּכִתִּיב: (בְּרֵאשִׁית מ"ב,כח) "וַיֵּצֵא לְבָם",
אָנוּ, שְׂאֵבְדָנוּ אֶת רַבִּי סִימּוֹן בַּר זְבִיד,
עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה !

פַּד הַמָּךְ רַבִּי לִוִּי בַר סִיסִי
עַל אָבָא אָבוּי דְשִׁמוּאֵל וְאַפְטֵר עֲלוּי: <הַסְפִּיד>
(קִהְלַת יב,יג) "סוּף הִבָּר הַכָּל נִשְׁמָע,
אֶת הָאֱלֹהִים יִרְא".
לְמָה הָיָה לִוִּי בֶן סִיסִי דוּמָה?
לְמַלְךָ שְׁתֵּי הָלוֹ כְּרָם, וְהָיוּ בּוֹ מֵאָה גִפְנִים.
וְהָיוּ עוֹשׂוֹת כָּל שְׁנָה וְשְׁנָה מֵאָה חֲבִיּוֹת שְׁלֵינִין.
עָמַד עַל חֲמֻשִׁים, עָמַד עַל אַרְבָּעִים,
עָמַד עַל שְׁלֹשִׁים, עָמַד עַל עֶשְׂרִים,
עָמַד עַל עֶשְׂרֵה, עָמַד עַל אֶחָד,
וְהָיָה עוֹשֶׂה מֵאָה חֲבִיּוֹת שְׁלֵינִין.
וְהָיָה אוֹתוֹ תִּגְפֵן חֲבִיב עֲלָיו כְּכֹל תַּכְרֵם כָּלוּ.
כִּי הָיָה רַבִּי לִוִּי בַר סִיסִי
חֲבִיב לְפָנָי תִּקְדֵּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּכֹל הָאֲדָם.
תְּדָא הוּא דְכִתִּיב:
(קִהְלַת יב,יג) "כִּי זֶה כָּל הָאֲדָם."
כִּי זֶה כְּכֹל הָאֲדָם.

כְּהֵנָּא הוּנָה עֲלֵם סִגִּין פַּד סְלִיק לְתַכָּא. <בַּחֹר גְּבוּחָ>
חֲמַתִּיהָ תַּד בַּר פַּחִין, אָמַר לִיה: <לִיעֵן>
מָה קֵלָא בְּשִׁמְיָא?
אָמַר לִיה:
גִּזְרֵי דִּינִיָּה דְּהָהוּא גְּבָרָה מַחְתָּם.
וְכֵן הִנֵּת לִיה, וּמִית.
פִּגְעַת בֵּיה חֲמַתִּיהָ תַּד חוֹרִין.
אָמַר לִיה:
מָה קֵלָא בְּשִׁמְיָא? [23]
אָמַר לִיה:
גִּזְרֵי דִּינִיָּה דְּהָהוּא גְּבָרָה מַחְתָּם.
וְכֵן הִנֵּת לִיה.
אָמַר:

מָה, סְלִיקִית מְזַכִּי, וְאַנְהָ אָחֻטִּי? <עֲלִיתִי לְהוֹיֹת זְכַאי, וְאֲנִי חוּטָא>
מָה, סְלִיקִית לְמַקְטֵלָה בְּגִי אַרְעָא דִּישְׂרָאֵל?

גִּיזוּל וְנִיחוּת לִי מִן הָעַלְמִיּוֹת.

אָמַר לְגַבֵּי דְרַבֵּי יוֹחָנָן, אָמַר לִיָּה:

בַּר נֶשׁ הָאֲמִיָּה מִבְּסַרְא לִיָּה,

וְאַתְחִיָּה דְאַבְוָהִי מוֹקְרָא לִיָּה,

לְהָן גִּיזִיל לִיָּה?

אָמַר לִיָּה:

גִּיזִיל לְהָן דְּמוֹקְרִין לִיָּה.

נַחַת לִיָּה כְּהֵנָּא מִן הָעַלְמִיּוֹת.

אָתוּן אָמְרִין לִיָּה לְרַבֵּי יוֹחָנָן:

הָא נַחֲתִית כְּהֵנָּא לְבַבְלָא.

אָמַר:

מָה, הוּא מִיזִיל לִיָּה הֲלָא מִסַּב רְשׁוּתָא?

אָמְרִין לִיָּה:

הָהִיא מַלְתָּא דְאַמְרֵי לָךְ,

הִיא הִנֵּה נְטִילַת רְשׁוּת דִּידֵיהָ.

רַבִּי זְעִירָא, כַּד סָלַק לְהַכָּא, אָזַל אַקִּיז הָם.

אָזַל בְּעֵי מַזְבוּן תְּדָא לִיטְרָא דְקוֹפְדָא מִן טַבְחָא. <רצה לקנות 330 ג' בשר>

אָמַר לִיָּה:

בְּכַמָּה הָדָן לִיטְרָתָא?

אָמַר לִיָּה:

בְּחַמְשֵׁין מְנִי וְחַד קַרְסָם. <מכה>

אָמַר לִיָּה:

סָב לָךְ שְׁתִּין! <ק>

וְלֹא קָבִיל עָלוּי.

סָב לָךְ שְׁבַעִין!

וְלֹא קָבִיל עָלוּי.

סָב לָךְ תְּמַנִּין!

סָב לָךְ תְּשַׁעִין!

עַד דְּמָטָא מָאָה, וְלֹא קָבִיל עָלוּי.

אָמַר לִיָּה:

עָבִיד כְּמִנְהַגָּךְ.

כְּרַמְשָׁא נַחֲתִית לְבֵית וְעַדָּא.

אָמַר לוֹן:

רַבְּנִין, מָה בֵּישׁ מְנַהֲגָא דְהַכָּא,

הֲלָא אָכִיל בַּר נֶשׁ לִיטְרָא דְקוֹפְדָא,

עַד דְּמָחוּ לִיָּה חַד קַרְסָם! <שהיכו אותו מכה אחת>

אָמְרִין לִיָּה:

וּמָה הוּא הָן? <ומי הוא זה>

אָמַר לוֹן:

פִּלְן טַבְחָא.

שְׁלַחוּן בְּעֵין מִיִּתִּיָּה, <רוצים להביאו>

וְאַשְׁכְּחוּן אַרְוֵיָּה נְפָקָא.

אָמְרִין לִיָּה:

רַבִּי, כָּל תְּכִין!

אָמַר לוֹן:

וַיִּתֵּי עָלַי הֲלֵא כַעֲסִית עָלַי,
מִי סִבְרַת דְּמִנְהַגָּא כֵּן. <מתוך שחשבת>

רַבִּי יִסָּא, כַּד סָלִיק לְהַכָּא, אָזַל סַפֵּר, <הסתפר>
בְּעֵי מַסְחֵי בֵּאֲהֵן דִּימוֹסֵן דְּטִיבְרָיָא. <רוצה להתרחץ בבית המרחץ>
פָּגַע בֵּיהּ תַּד לִיצֵן וַיְהִיב לֵיהּ פְּרָקְקֵל תַּד. <מכה>
אָמַר לֵיהּ:
עַד כִּדּוֹן עֲנֻקְתִּיהּ דְּהִהוּא גְבַרְהָ רַפִּיא! <עד כדי כך לולאתך חלשה>
וַהֲוֵה אַרְכוּנָא קֵאִים דְּאִין תַּד לִיסְטִיס. <המושל דן שודד>
וְאָזַל קָם חוּרֵי עֲמוּדָא,
מִן הִנֵּה גְחִיף כָּל קַבְלִיָּה. <צוחק נגוד>
אָמַר לֵיהּ אַרְכוּנָא:
מִן הִנֵּה עֲמָף? <מי היה עמך>
תִּלְהָ עֵינׁוּי וְחֲמָא דְהוּא גְחִיף.
אָמַר לֵיהּ:
אֵהֵן דְּגְחִיף הִנֵּה עֲמִי. <זה שצוחק>
נִסְבִּיָּה וְדַנְיָה, <לקח אותו ועינה אותו>
וְאוּדֵי לֵיהּ עַל תַּד קַטִּיל. <הרוג אחד>
מִי נִפְקִין תַּרְיָהוֹן טְעִינִין תַּרְתֵּי שְׂרָיָן. <כשיצאו; קורות>
אָמַר לֵיהּ:
הֵיא עֲנֻקְתָּא דְהוֹת רַפִּיא, כְּבָר שְׁנַצַּת! <התהדרקה>
אָמַר לֵיהּ:
בִּיש גְדָא דְהִהוּא גְבַרְהָ. <מזל רע>
וְלֵא כְּתִיב:
(ישעיה כח, כב) "וְעַתָּה אֵל תִּתְלוּצְצוּ, פֶּן יִחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם".

רַבִּי פִּינְחָס,
רַבִּי יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק:
קִשָּׁה הִיא תִּלְצָנוּת,
שְׁתַּחֲלָתָה יִסּוּרִין וְסוּפָה כְּלָיָה.
תַּחֲלָתָה יִסּוּרִין, הַכְּתִיב:
"וְעַתָּה אֵל תִּתְלוּצְצוּ, פֶּן יִחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם".
וְסוּפָה כְּלָיָה, הַכְּתִיב:
(ישעיה כח, כב) "כִּי כָלָה וַנְּחַרְצָה שְׁמַעְתִּי
מֵאֵת אֲדֹנָי יי צְבָאוֹת, עַל כָּל הָאָרֶץ".

[בְּרִכּוֹת ב, ח מִשְׁנָה]
מִתְנִיתָה.

"חֲתָן,
אִם רוּצָה לְקָרוֹת קָרִינַת שְׁמַע בְּלִילָה הָרֵאשׁוֹן,
קוּרָא.
רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
לֹא כָּל הָרוּצָה לְטוֹל לוֹ אֵת הַשֵּׁם יִטַּל."

[תלמוד]

תני:

כָּל דְּבָר שֶׁהוּא שְׁלֻצְעָר,
כָּל הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת עֲצָמוּ יְחִיד, עוֹשֶׂה.
תְּלָמִיד תְּכַמִּים עוֹשֶׂה וְתָבוֹא לוֹ בְּרָכָה.
וְכָל דְּבָר שֶׁהוּא שְׁלֻשְׁבַח,
לֹא כָּל הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת עֲצָמוּ יְחִיד עוֹשֶׂה.
תְּלָמִיד תְּכַמִּים עוֹשֶׂה,
אֵלָא אִם כֵּן מִנּוּ אוֹתוֹ פְּרָנָס עַל הַצְּבוּר.

תני:

מִסְתַּלְקִין לְצַדְדֵינָן מִפְּנֵי יְתוּדוֹת הַדְּרָכִים. <גושי אדמה המקשים על ההליכה>
וּבְשַׁעָה שֶׁהוּא מְשַׁתְּקָע, <שוקע בבוץ>
אֶפְלוּ בְּשָׂדֵה שְׁהִיא מְלֵאָה כְּרֶכְמִין.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ:

מַעֲשֶׂה בְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁהָיוּ בְּדֶרֶךְ,
וְהָיוּ מִסְתַּלְקִין לְצַדְדֵינָן מִפְּנֵי יְתוּדוֹת הַדְּרָכִים.

וְרָאוּ אֶת יְהוּדָה בֶּן פְּפוּס,

שֶׁהָיָה מְשַׁתְּקָע וּכְאֵל כְּנַגְדָּן. <נשאר הולך באמצע הדרך>

אָמַר רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:

מִי הוּא זֶה שֶׁמְרָאָה עֲצָמוּ בְּאֶצְבָּע?

אָמַר לוֹ:

יְהוּדָה בֶּן פְּפוּס הוּא, שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו לְשׁוּם שָׁמַיִם.

אָמַר לֵיהּ:

וְלֹא כֵן תְּנִי:

”כָּל דְּבָר שֶׁהוּא שְׁלֻשְׁבַח,

לֹא כָּל הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת עֲצָמוּ יְחִיד עוֹשֶׂה.

תְּלָמִיד תְּכַמִּים עוֹשֶׂה,

אֵלָא אִם כֵּן מִנּוּ אוֹתוֹ פְּרָנָס עַל הַצְּבוּר?”

אָמַר לֵיהּ:

וְהִתְנִי:

”כָּל דְּבָר שֶׁלֻצְעָר,

כָּל הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת עֲצָמוּ יְחִיד, עוֹשֶׂה.

תְּלָמִיד תְּכַמִּים עוֹשֶׂה וְתָבוֹא עָלָיו בְּרָכָה.”

אָמַר רַבִּי זְעִירָא:

וּבְלַחֲוֹר הִלָּא יְבִנָּה חוֹרְנִין. <אחרים>

הלמא:

רַבִּי מִיֶּשָׁא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַב רַב יֶצְחָק

הָיוּן יְתִבִּין אֶכְלִין

בְּחֻדָּא מִן אֵלִין פְּנִישְׁתָּא עֲלִיתָה.

אֲתָת עֲנָתָה דְצְלוֹתָא,

קָם רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַב רַב יֶצְחָק מְצַלָּא.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי מִיֶּשָׁא: [24]

לֹא כֵן אֵלֶפֶן רַבִּי:
"אִם הִתְחִילוּ, אֵין מִפְּסִיקִין?"
וְתַנִּי חֲזַקְיָה:
כָּל מִי שֶׁהוּא פְּטוּר מִדְּבַר וְעוֹשֶׂה,
נִקְרָא הַדְּיוּט.
אָמַר לֵיה:
וְהָא תַנְיִנן:
"חֲתָן פְּטוּר; חֲתָן אִם רוֹצֶה!"
אָמַר לֵיה:
וְלֹא דְרַבָּן גַּמְלִיאֵל הִיא?
אָמַר לֵיה:
יָכִיל אָנָּה פֶתֶר לֵה כְרַבָּן גַּמְלִיאֵל,
דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל אָמַר:
"אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם לְבַטֵּל מִמְּנֵי מַלְכוּת שָׁמַיִם."